

О. Ю. ЧУБУКОВА, канд. екон. наук, докторант

(Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України, м. Київ)

МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТІ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 333–335

У зв'язку з глобальними змінами, що характерні для сучасної України, необхідні корективи в економічних процесах розвитку суспільства. Впровадження інформаційних систем і технологій у галузі і сфери національної економіки, формування українського сегменту Інтернет, ефективність використання цієї мережі в усіх соціально-економічних та управлінсько-виробничих процесах потребують підвищення інформаційної грамотності населення, а у зв'язку з цим і перегляду системи освіти та підготовки кадрів в Україні.

При цьому зазначимо, що, оволодівши інформаційною грамотністю, людина буде краще орієнтуватись у сучасних соціально-економічних проблемах, оперативніше і якісніше приймати управлінські рішення. Це призведе до створення таких продуктів і послуг, реалізація яких максимально задовольнить індивідуальні та суспільні потреби народу України, створить умови для економічного розквіту країни, ствердження її позитивного іміджу серед світової спільноти.

Розуміючи важливість досягнення високого рівня інформаційних знань, а також урахувавши відсутність грошових засобів на розбудову сфери освіти, уряд України розробив низку нормативно-правових документів, спрямованих на розвиток інформаційної освіти. В цих документах передусім приділяється увага інноваційному розвитку та управлінню освітянства, тобто розробці та використанню новітніх інформаційних систем і технологій, а також формуванню програм інформаційної освіти починаючи з дитинства і впродовж усього активного життя людини. У зв'язку з цим уже в дитячих закладах впроваджуються освітні програми, згідно з якими

дітей навчатимуть основам інформатики, роботі на комп'ютері, залучаючи їх у віртуальний світ комп'ютерних ігор тощо.

У школах і середніх спеціальних закладах (технікумах) у навчально-педагогічні плани введено дисципліни з основ інформатики, програмування, технічного обслуговування комп'ютерної техніки, організації інформаційної діяльності.

У цьому сенсі представляє інтерес інноваційна розробка Інституту проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України щодо впровадження дистанційної форми навчання у середніх школах для особливо обдарованих дітей. Запропонована технологія перебудови процесів менеджменту шкільної освіти передбачала створити умови для отримання учнями знань та здачі іспитів за допомогою роботи у спеціалізованому сайті Інтернет-середовища. Практично не виходячи з дому, через мережу Інтернет учні повинні були вивчати всі шкільні дисципліни, ознайомлюватись зі світовими новинками математики, фізики, літератури тощо, а час, який вивільнювався в результаті можливості не відвідувати школу, діти могли б використати для поглибленого вивчення дисциплін і наук, до яких мають особливий хист. Можна приділити більше уваги спорту, малюванню, вивченню іноземних мов тощо. Навіть вчителі та вихователі шкіл, використовуючи таку технологію, мали б змогу підвищувати свій рівень знань та кваліфікації, не втрачаючи зайвого часу. Проте, на жаль, проект ІПРІ НАН України не отримав свого реального впровадження, хоча давав можливість інтелектуального та інформаційного збагачення як дітей, так і вчителів.

Особливої уваги сьогодні потребує система вищої школи, яка за своєю природою призначе-

на готувати кваліфікованих спеціалістів, виховувати та навчати молоде покоління, на яке країна, у свою чергу, покладає великі надії щодо свого подальшого розвитку і процвітання. У зв'язку з цим в Україні розпочато рух щодо створення та функціонування паралельно з державними формами освіти комерційних вищих навчальних закладів. Проте не в усіх регіонах країни є спеціалізовані учбові заклади, фахівці необхідної кваліфікації, а у молодого покоління (або будь-кого з бажаних) немає матеріальної можливості навчатись у приватних вищих закладах освіти за будь-якою формою викладання (денною або заочною). А бажання підвищити свої знання, отримати певну (нову) спеціальність є. Тут на допомогу приходить не так давно організована дистанційна форма навчання, яка базується на використанні інформаційних технологій інтерактивного доступу викладачів і студентів до великих масивів інформації та знань — текстів лекцій, фондів бібліотек, самостійних завдань, тестових опитувань, контрольних робіт, спілкування через електронну пошту тощо. Це дає можливість студентам, не відриваючись від свого місця проживання або роботи, отримати знання, скласти іспити і одержати диплом будь-якого вищого навчального закладу України.

Проте зазначимо, що спонтанне формування великої кількості вищих закладів освіти, освітньої інфраструктури не призведе до позитивних результатів. Почнеться лише необгрунтоване дублювання таких закладів, спеціальностей, в результаті чого може створитися надлишок спеціалістів для одних видів діяльності і нестача для інших. Прикладом тут може служити початок 90-х років ХХ ст., коли всі кинулися отримувати спеціальність бухгалтерів або програмістів. Сьогодні ці спеціальності так само необхідні, але будь-який керівник хоче мати кваліфікованого спеціаліста, у якого є не тільки бажання працювати, а й глибокі знання. Виходячи з цього зазначимо, що настав час проведення логістичних заходів у системі освіти. Як відомо, логістика — наука про планування, менеджмент і контроль за просуванням матеріальних, інформаційних і фінансових ресурсів у різних системах. Реалізація логістичного підходу до планування й менеджменту навчального процесу має свою специфіку, яка виходить з того, що основним ресурсом навчального закладу є знання, які й зумовлюють розвиток навчального процесу.

Існуючі нормативні документи (державні освітні стандарти, навчальні плани, робочі про-

грами) регламентують технології передавання знань тільки на рівні кваліфікаційних критеріїв у вигляді структурованого переліку необхідних знань і практичних навичок, а також формальних організаційних обмежень (загальна кількість занять, допустима кількість дисциплін, які студент опановує паралельно, кількість заліків, іспитів тощо). Істотно, що при такому підході до проектування програм передавання знань технологічні обмеження і критерії якості часто підмінюються формальними. Тому залишаються невирішеними такі важливі завдання:

- адекватне врахування вимог ринку освітніх послуг за умови обов'язкової відповідності навчальних програм діючим стандартам;
- оптимізація структури навчального процесу за рахунок виключення дублювання матеріалу і максимального використання наявних знань;
- гнучке проектування навчальних програм, а також навчальних курсів післяосвітньої підготовки “за замовленням”;
- підвищення рівня мотивації викладачів до розробки й реалізації навчальних курсів за рахунок розуміння місця курсу в технологічному ланцюгу “виробник — споживач”;
- посилення мотивації студентів до навчання завдяки цільовому використанню отриманих знань.

Таким чином, використання логістичних підходів до формування освітньої системи в Україні на сучасному етапі її розвитку є найактуальнішим.

Загальнометодологічним принципом побудови логістичних систем є системний підхід, який включає:

- послідовність та підпорядкованість зовнішнього і внутрішнього етапів побудови системи;
- узгодження інформаційних і ресурсних інтерфейсів підсистем, що проектуються;
- відповідність цілей окремих підсистем загальній меті всієї системи.

Опираючись на системність підходів при побудові систем, а також використовуючи апарат структурованих мереж Петрі як бази моделювання логістики знань, можна побудувати загальну систему моделей сучасного механізму навчання у вищій школі. Окремі фахівці, які займаються дослідженням та розв'язанням проблем удосконалення національної системи освіти, вже використовували логістичний підхід, на базі якого спроектували програми дистанційного навчання, архітектуру інструментального середовища “Гіпертекст”, модель профільного тестування знань, модель структурованої та семантичної навігації

гіперпідручника та ін. Використання системи таких логістичних розробок дало можливість об'єднати основні вимоги до процесу викладення дисциплін та отримання знань з урахуванням динамізму розвитку природи навчального процесу та мережевого моделювання цього процесу з урахуванням сприйняття знань як специфічного ресурсу. Причому логістична модель завжди інваріантна до вибору технології реалізації інформа-

ційно-освітянського середовища: традиційної класно-урочної схеми, персоніфікованого дистанційного навчання або їх поєднання, що зручно, а іноді й необхідно, у соціально-економічних обставинах перехідного періоду розвитку України та необхідності удосконалення освітянської політики, особливо щодо підвищення інформаційних знань населення, насамперед молодого покоління.